

بناام خدا

کتاب جامع لیزینگ

جلد دوم

لیزینگ در بانکداری اسلامی

دکتر فرهاد حنیفی

9

کارشناسان شرکت لیزینگ پارسیان

عنوان و نام پدیدآور	: کتاب جامع لیزینگ/ شرکت لیزینگ پارسیان.
مشخصات نشر	: تهران: انتشارات سرخ، ۱۳۹۰ -
مشخصات ظاهری	: ج.: مصور.
شابک	: دوره ۹۷۸-۶۰۰-۰۴-۲۷-۸ : ۶۵۰۰۰ ریال : ج. ۱ ۹۷۸-۶۰۰-۰۴-۲۸-۵ :
	: ج. ۳ ۹۷۸-۶۰۰-۰۳-۹-۱۹۷-۰۳۹ : 978-600-197-039-9 :
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: ج. ۲ (چاپ اول: ۱۳۹۳) (فیبا).
یادداشت	: ناشر جلد دوم اتحاد است.
یادداشت	: وازه نامه.
مندرجات	: ج. ۲. لیزینگ در بانکداری اسلامی/ مولفان فرهاد حنیفی و کارشناسان لیزینگ پارسیان.
موضوع	: اجاره و خدمات اجاره‌ای
موضوع	: کالاهای سرمایه‌ای -- اجاره
شناسه افزوده	: حنیفی، فرهاد
شناسه افزوده	: شرکت لیزینگ پارسیان
رده بندی کنگره	: ۹۹۹۹HD/ الف۲۳۳ ۲۴ ۱۳۹۰
رده بندی دیویی	: ۳۳۱/۵
شماره کتابشناسی ملی	: ۵۵۵۲۸۴۲

- نام کتاب : کتاب جامع لیزینگ (جلد دوم، لیزینگ در بانکداری اسلامی)
- مؤلفان : دکتر فرهاد حنیفی و کارشناسان شرکت لیزینگ پارسیان
- ناشر : اتحاد
- لیتوگرافی : طیف نگار
- چاپ : دیبا - پردازش تصویر رایان
- نوبت چاپ : اول ۱۳۹۲
- تیراژ : ۱۰۰۰ نسخه
- قیمت : ۱۱۰۰۰ تومان

دفتر مرکزی کتاب آیلار

انقلاب - خیابان شهید منیری جاوید (اردیبهشت) - خیابان شهدای ژاندارمری شرقی - شماره ۱۴۶
 (ساختمان آیلار) تلفن: ۶۶۴۰۱۲۵۵ - دورنگار: ۶۶۴۹۴۴۳۱

فروشگاه شماره ۱ (کتاب آیلار)

انقلاب - روبروی دبیرخانه دانشگاه تهران - بازارچه کتاب، تلفن ۶۶۹۵۶۴۳۳ - ۶۶۴۱۱۸۶۵

فروشگاه شماره ۲ (کتاب آیلار)

کریمتخان زند - مابین ابرانشهر و خردمند جنوبی - شماره ۱۳۲، تلفن: ۸۸۳۱۹۷۴۰ - ۱

ISBN: 978-600-197-039-9

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۱۹۷-۰۳۹-۹

تمامی حقوق این اثر متعلق به شرکت لیزینگ پارسیان است.

فهرست مطالب

مقدمه ۹

پیشگفتار ۱۱

فصل اول

مروری بر تاریخچه بانکداری اسلامی ۱۵

بانکداری اسلامی در دوران معاصر ۱۶

وضعیت نظارت شرعی در کشورها ۳۳

جمهوری اسلامی ایران ۳۳

عربستان سعودی ۳۴

مالزی ۳۵

اندونزی ۳۶

بحرین ۳۶

امارات متحده عربی ۳۷

انگلستان ۳۷

بسط و گسترش بانکداری اسلامی ۳۸

وضعیت کنونی بانکداری اسلامی ۳۹

فصل دوم

فلسفه نظام مالی اسلامی و ویژگی های آن ۴۹

- ۵۰ ..... فلسفه نظام مالی اسلامی.....
- ۵۲ ..... پرهیز از بهره ربوی.....
- ۵۳ ..... پرهیز از غرر.....
- ۵۴ ..... پرهیز از قمار و بازی های مبتنی بر شانس.....
- ۵۵ ..... اصول مالی جایگزین.....
- ۵۹ ..... انواع مجاز سود سرمایه گذاری.....
- ۶۰ ..... هر سود از پیش تعیین شده ای، ربا محسوب نمی شود.....
- ۶۲ ..... نرخ سود متغیر در سرمایه گذاری.....
- ۶۶ ..... بانکهای اسلامی کالا مبادله می کنند، نه پول.....
- ۷۰ ..... ریسک بیشتر در بانکهای اسلامی.....
- ۷۵ ..... قواعد تجارت در اسلام.....
- ۷۶ ..... عدل و معامله عادلانه.....
- ۷۷ ..... درستکاری و نرمی در گفتار.....
- ۷۸ ..... ممنوعیت نجش.....
- ۷۹ ..... ممنوعیت خَلَب (گمراه کردن بازار).....
- ۷۹ ..... شفافیت در کردار و امکان بازدید کالا.....
- ۸۰ ..... به انجام رساندن تعهدات و پرداخت بدهی.....
- ۸۱ ..... همکاری متقابل و رفع سختیها.....
- ۸۲ ..... بازار آزاد و قیمت گذاری عادلانه.....
- ۸۴ ..... جلوگیری از ضرر (ضرر و زیان طرفین).....
- ۸۵ ..... وام و بدهی در تجارت اسلامی.....
- ۸۶ ..... انواع قرض.....
- ۸۷ ..... ربا در ملل مختلف.....
- ۹۱ ..... حرمت ربا از نظر ادیان آسمانی.....
- ۹۳ ..... حرمت ربا از نظر اسلام.....

۱۰۰	.....	انواع ربا
۱۰۰	.....	ربای قرضی
۱۰۳	.....	ربای معاملی
۱۰۴	.....	ربای جلی و ربای خفی
۱۰۶	.....	فلسفه حرمت ربا
۱۰۷	.....	مبارزه با ظلم
۱۱۰	.....	ترویج کارهای نیک
۱۱۲	.....	جلوگیری از رشود
۱۱۴	.....	تفاسیر مقوله ربا

فصل سوم

۱۱۹	.....	ابزارهای مالی اسلامی
۱۲۰	.....	قراردادهای مبادله ای
۱۲۵	.....	بیع
۱۲۵	.....	سلم
۱۲۷	.....	اجاره
۱۲۹	.....	استصناع
۱۳۲	.....	قراردادهای تامین مالی
۱۳۲	.....	مراجعه
۱۳۷	.....	خرید دین
۱۳۸	.....	مشارکت
۱۳۹	.....	قرارداد های واسطه ای
۱۳۹	.....	مضاربه
۱۴۲	.....	وکالت
۱۴۳	.....	رهن

۱۴۴.....	جعاله
۱۴۴.....	بیمه اسلامی (تکافل)
۱۴۷.....	مقایسه تکافل با بیمه متعارف
۱۵۰.....	پوشش بیمه اتکایی
۱۵۵.....	آینده صنعت تکافل

فصل چهارم

۱۵۹.....	اوراق سرمایه گذاری اسلامی
۱۶۱.....	بازار سرمایه در یک چارچوب اسلامی
۱۶۲.....	تبدیل دارایی ها به اوراق بهادار و صکوک
۱۶۴.....	طرفین صدور صکوک
۱۶۶.....	نهاد با کارکرد خاص (SPV)
۱۶۷.....	تجزیه و تحلیل ریسک، قرارداد و جریانهای نقدی
۱۶۸.....	مبنای شرعی صدور صکوک
۱۷۱.....	طبقه بندی صکوک
۱۷۱.....	مقارضا یا صکوک مضاربه
۱۷۳.....	صکوک مشارکت
۱۷۵.....	صکوک اجاره
۱۸۰.....	مطالعه موردی
۱۸۳.....	صکوک / اوراق بهادار سلم
۱۸۴.....	صکوک استصناع
۱۸۵.....	تبدیل به اوراق بهادار بر مبنای مباحه
۱۸۷.....	صکوک پرتفوی مرکب
۱۹۳.....	توان بالقوه صکوک در توسعه بازار مالی اسلامی

فصل پنجم

- ۱۹۵..... لیزینگ در بانکداری اسلامی
- ۱۹۶..... انواع اجاره در فقه اسلامی
- ۱۹۷..... الاجاره ثم البیع
- ۱۹۷..... الاجاره و الاقتناع
- ۱۹۹..... ساختار اجاره اسلامی
- ۲۰۰..... اجاره به شرط تملیک
- ۲۰۲..... تفاوت‌های اصلی بین اجاره‌های مرسوم و اسلامی
- ۲۰۴..... اجاره خودرو متعارف در مقایسه با اجاره به شرط تملیک اسلامی
- ۲۰۶..... اجاره به عنوان ابزار تامین مالی
- ۲۰۷..... اجاره مالی
- ۲۰۸..... اجاره عملیاتی
- ۲۰۹..... هزینه های تکافل
- ۲۱۰..... ترکیب دو قرارداد
- ۲۱۱..... نظری اجمالی بر توسعه و گسترش الاجاره ثم البیع (AITAB) در مالزی
- ۲۱۷..... اجاره به شرط تملیک در بانک‌های اسلامی
- ۲۲۲..... مسائل مترتب بر کاربرد اجاره برای تامین مالی
- ۲۲۴..... خلاصه خط مشی موجران اسلامی در مورد اجاره
- ۲۲۵..... مدیریت ریسک در قرارداد های اجاره
- ۲۲۶..... حسابداری اجاره
- ۲۳۰..... تامین مالی اجاره ای و صندوق اجاره
- ۲۳۱..... مطالعات موردی
- ۲۴۴..... میزان انطباق قراردادهای لیزینگ با عقود اسلامی
- ۲۵۱..... قابلیت پذیرش لیزینگ اسلامی در بازارهای جهانی
- ۲۵۳..... توسعه اجاره در بازار کشورهای حوزه خلیج فارس

توسعه اجاره در بازارهای سایر کشورها..... ۲۵۵

پیوست ۱- قانون عملیات بانکی بدون ربا..... ۲۵۸

www.ketab.ir

خداوند قادر متعال را شاکر و سپاسگزارم که دومین جلد از مجموعه ۳ جلدی « کتاب جامع لیزینگ» با بهره‌گیری از رهنمودهای ارزشمند هیئت مدیره محترم شرکت لیزینگ پارسیان و به همت و تلاش ثمربخش مدیران و کارشناسان آن شرکت تألیف و تدوین و به زیور طبع آراسته شد. بی‌شک این اقدام در مسیر فرهنگ‌سازی لیزینگ و شناخت این ابزار اعتباری از منظر شرع مقدس اسلام، نویدی است به جامعه علاقمند و دست‌اندرکاران این صنعت نوین مالی.

صنعت واسپاری (لیزینگ یا اجاره) با جامعیت و دامنه‌ای گسترده‌ای در این کتاب از دیدگاه دین مبین اسلام و با بهره‌گیری از یافته‌های اندیشمندان و متفکران علم اقتصاد اسلامی مورد بحث و تحلیل کارشناسی قرار گرفته و باتوجه به ساختار اسلامی اقتصاد کشورمان جایگاه واقعی این صنعت از منظر تراکنشهای اقتصادی و بانکداری بدون ربا با دقت و شفافیت مشخص شده است.

البته شناخت ماهیت و نگاه مثبت اسلام به اجاره‌داری و تکریم شرع مقدس به ویژگی‌های ارزشمند فرآیند اجاره - که ماهیت درونی آن تأکید بر استفاده و بهره‌وری از ابزار کار و تولید بدون الزام به سرمایه‌گذاری و کسب مالکیت آنهاست - تفکر پیرامون اندیشه «اجاره اسلامی» را اجتناب ناپذیر می‌نماید.

اقدام ارزشمند هیئت مدیره شرکت لیزینگ پارسیان و گروه کارشناسی آن شرکت در تدوین کتاب پیش‌رو، مسیر دست‌یابی به شناخت لیزینگ (اجاره) اسلامی و نقش واقعی و بارز آن در تسریع چرخه کسب و کار و اقتصاد کشور و مجموعه تراکنش‌های پولی و اعتباری را به درستی و با دقت هموار کرده است.

اطمینان و امید دارم با این اقدام ارزشمند، بخش عمده‌ای از نیازهای فرهنگ‌سازی صنعت اجاره (لیزینگ) در ایران مرتفع و شناخت بهتر و روشن‌تری از این ابزار اعتباری، بویژه از منظر شرع مقدس اسلام بیش از پیش میسر و ممکن خواهد شد.

علی سلیمانی شایسته

مدیر عامل بانک پارسیان

همانطور که در سخن آغازین جلد اول کتاب جامع لیزینگ گفتیم صنعت لیزینگ (اجاره یا واسپاری) علیرغم قدمتی سی و هفت ساله و حضوری بالقوه پررنگ و تأثیرات غیرقابل اجتناب در عرصه اقتصاد جامعه اسلامیان هنوز قویاً محتاج فرهنگ‌سازی و شناساندن موثر ظرفیتهای آن به اقشار گوناگون می‌باشد و برای نیل به این هدف والا که ملاً موجب سرعت بخشیدن به چرخهای صنعتی کشورمان می‌گردد، شرکت لیزینگ پارسیان بعنوان یکی از تشکیلات مطرح و بزرگ لیزینگ کشور اراده خود را در این مسیر استوار نمود تا با تدوین کتابی جامع در مقوله لیزینگ (در قالب سه جلد) بتواند سهم خود گامی ماندگار در راه شناساندن درست و در عین حال ساده ماهیت و مختصات این ابزار اعتباری برداشته و از این راه بشکلی منطقی و موثر مفاهیم و مزایای اجاره و اجاره‌داری را در میان جامعه اسلامیان اشاعه دهد.

نیل به این هدف در سال گذشته با تدوین و انتشار جلد اول کتاب جامع لیزینگ تا حدودی محقق گشت و طی آن به روشنگری مفاهیم و تعاریف مرتبط با شناخت مقدماتی لیزینگ پرداخته شد و کوشش گردید اصول و مبانی آن بگونه‌ای روشن و به زبانی ساده و در عین حال تأثیرگذار برای اقشار گوناگون جامعه و علاقمندان به استفاده بهینه از آن درک و کاربردی شود. اینک هیئت مدیره با نهایت خوشوقتی انتشار دومین بخش از کتاب جامع لیزینگ را که با هدف شناخت اصول و ویژگی‌های نظام مالی اسلامی و ابزارهای مالی قابل استفاده در آن، بویژه لیزینگ تدوین گردیده است اعلام می‌دارد.

در جلد دوم که به همت مدیران و کارشناسان شرکت لیزینگ پارسیان و با بهره‌گیری از رهنمودهای لازم آماده ارائه به پژوهندگان و کاربران گردیده است نگاهی همه جانبه بر فلسفه و ویژگی‌های نظام مالی اسلامی و ابزارهای مالی مورد استفاده در آن افکنده و صنعت لیزینگ و بطور اصولی ماهیت این ابزار از دیدگاه شرع مقدس اسلام مورد بحث و تحلیل قرار گرفته و تصویر جامعی از وضعیت این محصول مالی در جوامع اسلامی ارائه گردیده است. اهمیت اقدام کارشناسان شرکت در تدوین محتوای جلد دوم کتاب مورد نظر را باید در گفته یکی از

کارشناسان اقتصاد اسلامی کشورمان جستجو کنیم، آنجا که در یکی از مصاحبه‌های خود درباره اهمیت لیزینگ در اسلام می‌گوید «لیزینگ عقیدت است که اسلام آنرا امضاء کرده است» بی‌تردید این گفته را باید به مثابه چراغی روشن در مسیر شناخت اهمیت صنعت اجاره‌داری در جهان اسلام دانست که در آنصورت بوضوح خواهیم توانست به اهمیت و جایگاه ارزشمند فرآیند لیزینگ در شرع مقدسمان پی ببریم و با استناد به این واقعیت به واکاوی تأثیرات مهم لیزینگ در ساختار اقتصاد اسلامی کشورمان و صنعت بانکداری بدون ربای آن بپردازیم. در کتاب حاضر کارشناسان شرکت با تکیه بر خط‌مشی‌ها و رهنمودهای ارائه شده موضوعات قابل بحث را در پنج فصل بشرح زیر طبقه‌بندی نموده‌اند:

در فصل آغازین تاریخچه و وضعیت بانکداری اسلامی در جهان و ایران مورد بحث قرار گرفته و در فصل دوم به فلسفه و ویژگی‌های نظام مالی اسلامی پرداخته شده است.

فصل سوم به شناخت ابزارهای مالی اسلامی بعنوان مؤثرترین بخش تحقیق اختصاص یافته و کلیه ابزارهای مالی در شرع مقدس اسلام مورد بررسی قرار گرفته‌اند. چهارمین بخش تحقیق به شناسایی انواع اوراق سرمایه‌گذاری اسلامی بعنوان بخشی از ابزارهای یاد شده، با تأکیدات بایسته بر «صکوک» و نقش آن در تأمین مالی اجاره‌ها و تحقق پروژه‌ها و طرحهای سرمایه‌گذاری اسلامی پرداخته و موقعیت بارر این اوراق و کیفیت و کمیت آن در جوامع اسلامی و بعضاً جوامع غربی را با استناد به آخرین آمار و ارقام موجود مورد تحلیل قرار داده است.

در آخرین بخش جلد دوم که هسته اصلی تحقیق را تشکیل می‌دهد، لیزینگ و فرآیندهای عملیاتی آن در بانکداری اسلامی بنحو جامعی بررسی گردیده است.

با جمع‌بندی آنچه که در خصوص محتوای جلد دوم گفته شد، هیئت مدیره امیدوار است که اقدام ماندگار شرکت لیزینگ پارسیان در بررسی جامع ماهیت و مکانیزمهای اجاره در شریعت اسلامی و تشریح سیستماتیک آن با هدف آشنا ساختن اقشار مختلف جامعه از جمله پژوهندگان، دانشجویان و بویژه کاربران و متقاضیان اقلام مختلف تولیدات صنعتی کشور اقدامی کارساز بحساب آید.

در خاتمه هیئت مدیره لازم می‌داند از تلاش مدیران و کارشناسان معاونت طرح و برنامه شرکت آقایان ابراهیم دهقان‌پیر، مرتضی کاوسی، سامان لشگری، حسن نوروزی و پرهام حسنلو که با جدیت و در کنار انجام وظایف روزانه خود زحمت تدوین و ویرایش کتاب حاضر را متحمل گردیده‌اند قدردانی نماید.

هیئت مدیره

شرکت لیزینگ پارسیان

www.ketab.ir